

NATO i Zapadni Balkan u uvjetima novih sigurnosnih izazova

*mr. sc. Monika Begović**

Sažetak

U skladu sa zaključcima donesenim na NATO-ovom samitu u Walesu, posebno s onim kako će NATO ostati „temeljem naše kolektivne obrane“,¹ zemlje Zapadnog Balkana svjesne su važnosti pripadanja transatlantskom sigurnosnom okruženju, vođenom od strane NATO-a, ali i Europske Unije. Događanja u Ukrajini pokazuju kako konvencionalni načini sukobljavanja još uvijek nisu u potpunosti iza nas te kako i dalje predstavljaju prijetnju nacionalnoj, regionalnoj i međunarodnoj sigurnosti i stabilnosti. Razvijanje tzv. pametne obrane (engl. *smart defence*) u vrijeme financijske krize bio je logičan slijed reorganizacije obrambenih djelatnosti u NATO-u i Europskoj Uniji (engl. *pooling and sharing*), međutim pripajanje Krima Rusiji te aktivnosti proruskih pobunjenika u Ukrajini daju *novi stari* predznak NATO-u i vraćaju ga njegovoj izvornoj svrsi nastajanja – zaštititi Europe. Zbog novih uvjeta na međunarodnoj sceni i Zapadni Balkan biva involviran u najnovije događaje koji na određeni način uzrokuju podijeljenost zemalja u regiji.

Ključne riječi: Zapadni Balkan, sigurnost, ukrajinska kriza, NATO.

Nakon iskustava iz ne tako davne prošlosti u regiji, zajednički nazivnik koji se pretpostavlja gotovo svim razgovorima o nastavku ili poboljšanju suradnje u regiji jesu potreba za prevladavanjem povijesnih barijera te usvajanje pristupa dijaloga, temeljeni na demokratskim vrijednostima koje zastupaju i NATO i EU. Napori jačanja regionalne suradnje, kao što je primjerice *Inicijativa A5*, koja naglašava kako dovršetak integracijskih procesa u regiji može biti jamac trajne i održive sigurnosti i stabilnosti, podržavani su od strane svih zemalja Zapadnog Balkana. *Američko-jadranska povelja*, koja predstavlja partnerstvo zemalja potpisnica, prepoznaje važnost jačanja dobrih odnosa u regiji, s ciljem potpunog uključivanja u euroatlantske političke, ekonomske, sigurnosne

* Monika Begović, stručna konzultantica tvrtke Empiria magma d.o.o., e-mail: monika.begovic@gmail.com

¹ NATO Secretary General Fogh Rasmussen, http://www.nato.int/cps/en/natohq/news_112461.htm

i obrambene inicijative. Međutim postavlja se pitanje ovise li odnosi zemalja u regiji samo o njihovoj volji te na koji način novi događaji na istoku europskoga kontinenta utječu na njihove međusobne odnose.

NATO i novi „hladni rat“?

Prije 25 godina srušen je koncept bipolarnih odnosa, no događaji u Ukrajini navode na to da se postavi pitanje nastavlja li se na neki način Hladni rat, koji je zapravo samo uzeo stanku, a sada se nastavlja istočno-zapadnim razilaženjima oko rješavanja problema s Ukrajinom.

Iako je samit u Walesu u planu imao potpuno drugačiju agendu, ponajviše teme vezane uz Afganistan, Ukrajina je bila glavna tema o kojoj se razgovaralo, posebno s obzirom na to da nije zemlja članica, a što stavlja kolektivnu obranu Alijanse u nepovoljan položaj (čl. 5 Sjevernoatlantskog ugovora). Sada nije vrijeme da se razgovara o ulasku Ukrajine u NATO, posebno stoga što je Kremlj upozorio na to da će bilo kakvi razgovori ili pokušaji ukrajinskog učlanjenja u NATO odvratiti nastojanja za mir. Članice NATO-a prisjećaju se kako je 2008. Ukrajina mogla ući u NATO budući da je imala pozitivne odnose sa Savezom još od 1990. godine kada je slala svoje snage da rade zajedno s NATO-om u Iraku i Afganistanu, no to se partnerstvo nikada nije učvrstilo, usprkos tomu što je tadašnji američki predsjednik George W. Bush podržavao plan tadašnjeg ukrajinskog predsjednika Viktora Juščenka, nazvavši hrabrom odluku da se pridruži NATO-u.² Međutim takav mogući scenarij nije nailazio na pozitivne odjeke, kako u Rusiji, tako ni u nekim zemljama članicama NATO-a. Ruski predsjednik Putin kazao je da će Rusija uperiti rakete prema Ukrajini započne li s razgovorima o pridruživanju NATO-u,³ a s druge strane njemačka kancelarka Angela Merkel pokazala je rezerviranost prema opciji uspostavljanja bližih odnosa s Ukrajinom i Gruzijom, kao i francuski premijer François Fillon, koji je izjavio: „Protivimo se ulasku Ukrajine i Gruzije jer smatramo kako to nije dobar odgovor **ravnoteži sila** unutar Europe te između Europe i Rusije.“⁴

² *The Washington Post*, 4. rujna 2014., ‘That Time Ukraine Tried to Join NATO – and NATO said no’, <http://www.washingtonpost.com/blogs/worldviews/wp/2014/09/04/that-time-ukraine-tried-to-join-nato-and-nato-said-no/> (pristupljeno 15. 2. 2015.); *The New York Times*, 1. travnja 2008., ‘Bush Backs Ukraine’s bid to join NATO’, <http://www.nytimes.com/2008/04/01/world/europe/01iht-prexy.4.11593095.html?pagewanted=all&r=1&> (pristupljeno 15. 2. 2015.)

³ *The Washington Post*, 13. veljače 2008., ‘Putin Threatens Ukraine on NATO’, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/02/12/AR2008021201658.html> (pristupljeno 15. 2. 2015.)

⁴ CNN, 1. travnja 2008., ‘Bush stirs controversy over NATO membership’, <http://edition.cnn.com/2008/WORLD/europe/04/01/ukraine.analysis/> (pristupljeno 15. 2. 2015.)

Konkretnije partnerstvo NATO-a i Ukrajine datira iz 1991. godine, kad je Ukrajina pristupila Sjevernoatlantskom vijeću za suradnju (North Atlantic Cooperation Council – NACC), koje je 1997. preimenovano u Euroatlantsko partnersko vijeće (Euro-Atlantic Partnership Council – EAPC). Tada se istom Vijeću pridružuje i Rusija, a ono je utemeljeno kao forum za konzultacije sa zemljama Srednje i Istočne Europe. Tri godine kasnije, 1994., Ukrajina je pristupila Partnerstvu za mir (isto kad i Rusija), pokazujući svoju odluku da pridonese euroatlantskom miru i sigurnosti. Odnosi su postali stabilniji 1997., s formalnim temeljima zapisanim u *Povelji o posebnom partnerstvu (Charter on Distinctive Partnership)*, kojom se uspostavila NATO-ukrajinska komisija (NATO-Ukraine Commission – NUC), a Deklaracija je potpisana 2009. godine.⁵

Koliko god Ukrajina željela održati dobre odnose s NATO-om i približiti se Zapadu, činjenica jest kako to ne može učiniti sve dok se takvoj odluci protivi Rusija. Otkada je ponovno postao ruski predsjednik 2012. godine, Vladimir Putin pokazao je kako Rusija na razvoj međunarodne slike svijeta ne gleda na isti način kao Zapad. Dok Zapad vidi Europu kao ujedinjenu, slobodnu i mirnu, Moskva i dalje kontinent doživljava fragmentiranim, dominiranim blokovskom podjelom, posebice zbog velikog američkog utjecaja na europsku sigurnost, te opterećenim konfliktima. U skladu s tim, Moskva gleda na ekspanziju i širenje NATO-a i EU-a kao na načine destabiliziranja europske sigurnosti.

Iako je Rusija kraj Hladnog rata obilježila početkom suradnje s NATO-om, očigledno je da se radilo o taktici – s jedne strane kupovine vremena, dok je s druge strane Rusija igrala tzv. *bandwagoning*,⁶ stajući na stranu dotadašnjeg neprijatelja, ne bi li ga držala pod kontrolom. Nakon uspostave Stalnog zajedničkog vijeća (Permanent Joint Council – PJC) Rusija uspostavlja i diplomatsku misiju u NATO-u 1998. godine. Međutim već sljedeće godine postaje jasno kako Zapadni Balkan nije prestao biti poprištem različitih interesa te zbog zračnih napada na Srbiju Rusija suspendira svoje sudjelovanje u PJC-u. Dolazak predsjednika Putina obilježava se prvenstveno obnovom dobrih odnosa, u suradnji u obrani protiv terorizma, što vodi do potpisivanja deklaracije i osnivanja Vijeća NATO-Rusija (NATO-Russia Council – NRC) 2002. godine, koje

⁵ NATO, 16. prosinca 2014., 'NATO's Relations with Ukraine', http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_37750.htm?

⁶ O ponašanju tipa *bandwagoning* govore Kenneth Waltz, zastupnik neorealističke teorije međunarodnih odnosa i koncepta ravnoteža sila, te Stephen M. Walt, čija se teorija o ravnoteži prijateljstva može primijeniti i u današnjim okolnostima međunarodnih odnosa u članku „Stvaranje saveza i ravnoteža svjetske moći“, koji je nastao još u vrijeme trajanja Hladnoga rata. Smatra kako se stvaranje saveza povezuje s prijateljstvom i kako se prema njoj odnose države. Prema Waltu, države ulaze u saveze tako da stvaraju ravnotežu (udružuju se s državom koja im nije prijatelj) ili da se udružuju s državom koja im predstavlja prijateljstvo (engl. *bandwagoning*). Walt, Stephen M., 'Alliance Formation and the Balance of World Power', *International Security*, svezak 9, br. 4, proljeće 1985., str. 3-43, <http://www.jstor.org/stable/2538540>

zamjenjuje PJC. Tvrdnja da se radi o kupovini vremena potvrđena je ruskim vojnim akcijama u Gruziji iz 2008. godine, kad se prekida suradnja u sklopu NRC-a na mnogim područjima. Situacija se ipak smiruje i ostvaruje se suradnja na područjima borbe protiv terorizma, sve do ožujka 2014. godine, kad je NATO osudio eskalaciju vojnih sukoba na Krimu, predvođenih Rusijom,⁷ gdje je ruski parlament odlučio pozitivno o korištenju oružanih snaga na teritoriju Ukrajine, što je pak rezultiralo pripojenjem Krima Rusiji. Mjesec dana kasnije svi su ministri vanjskih poslova u NATO-u odlučili prekinuti svaku civilnu i vojnu suradnju s Rusijom, te na samitu u Walesu od Rusije traže da prekine svaku vojnu akciju u Ukrajini.

Odnosi NATO-a i Rusije i njihov utjecaj na Zapadni Balkan

Europski mir i europska stabilnost ponovno mogu biti ugroženi rizicima koje nose ratovi u Ukrajini, Iranu, Siriji i Iraku, a koji posebno ugrožavaju stabilnost ionako nestabilnih država Zapadnog Balkana, dakle država republika bivše Jugoslavije. U medijima se vrlo često provode antizapadne kampanje, koje nailaze na plodno tlo u mnogim frakcijama zemalja Zapadnog Balkana, u kojima još uvijek prevladavaju podjele prema nacionalnim, etničkim i religijskim pripadnostima, čak i nakon više od dva desetljeća od raspada Jugoslavije.

Ruski je utjecaj tradicionalno jak u Srbiji, te također u Crnoj Gori i Republici Srpskoj, te se time Rusija lakše pozicionira u regiji kako bi umanjila utjecaj Europske Unije, ali i NATO-a. Tijekom godina, opskrba plinom, ruske investicije i razni infrastrukturni projekti ojačali su te veze, dok je Rusija koristila prilike loše ekonomske situacije u regiji kao svoju prednost. U Srbiji ruske kompanije moderniziraju srpsku željeznicu, dok je u Crnoj Gori trećina tvrtki u ruskom vlasništvu. Rusija koristi priliku što Europska Unija, posebno nakon ekonomske krize, nema snage primiti nove države članice, te su zemlje Zapadnog Balkana još daleko od ulaska u EU, ali i NATO. Također, Rusija koristi unutarne nestabilnosti u tim zemljama, u kojima vlada nedostatak demokratskih principa vladavine. Može se reći kako Zapadni Balkan ponovno postaje rusko igralište i prostor za razne manevre, dok Rusija ne želi da zemlje Zapadnog Balkana uđu u EU, još manje u NATO, te im svojim uplitanjem Moskva otežava procese.

Činjenicu da se situacija iskorištava pokazuje i to kako je rusko pripajanje Krima predsjednik Republike Srpske Milorad Dodik iskoristio za izlazak u javnost oko odcjepljenja Republike Srpske od Bosne i Hercegovine,⁸ dok je kao poticaj takvim nastoja-

⁷ O kronološkom razvoju odnosa između NATO-a i Rusije vidi tekst na službenoj internetskoj stranici NATO-a: [http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50090.htm?](http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50090.htm)

⁸ *Deutsche Welle* DW, 27. studenog 2014., 'Putin želi odcjepljenje Republike Srpske?', <http://www.dw.de/putin-%C5%BEeli-otcjepljenje-republike-srpske/a-18091717> (pristupljeno 15. 2. 2015.)

njima poslužilo to što je tijekom svojih putovanja u Moskvu dobivao obećanja o kreditima u visini od 270 milijuna eura. Ipak, to se još nije dogodilo budući da takav razvoj događaja (još) ne odgovara Srbiji, čiji premijer Aleksandar Vučić još uvijek uspješno balansira dobre odnose s Rusijom i približavanje Uniji.

Iako ni NATO ni Unija nisu spremni za proširenje, njemačka kancelarka Angela Merkel izrazila je zabrinutost zbog ekspanzionističke politike Rusije, kazavši kako je nedopustivo da EU mora Rusiju pitati za dopuštenje smije li primiti neke zemlje u svoje članstvo. „Inače ćemo morati reći: ‘Mi smo preslabi.’ Mi ne možemo nikoga više primiti, moramo prvo pitati Moskvu je li to uopće moguće. Tako je to bilo 40 godina i na to stanje se zapravo ne želimo vratiti.“⁹ Izgleda da je Zapad ipak svjestan mogućnosti ponavljanja scenarija iz 90-ih godina prošlog stoljeća, kad je Unija uhvaćena nespremnom događanjima na Zapadnom Balkanu. Međutim spriječiti takvo odigravanje događaja značilo bi aktivnije uključivanje u razvoj situacije u zemljama koje su već predstavljale veliku opasnost za europski mir i sigurnost. Sam NATO počinje uviđati kako je u svom širenju zapostavio (jugo)istok, što može postati vrlo problematično u daljnjem razvoju međunarodnih odnosa, posebice jer bi te praznine mogla upotpuniti Rusija, koja je s tim procesom i započela. Moglo bi se reći kako je potrebno da NATO redefinira svoj geostrateški položaj u Jugoistočnoj Europi, a kako Zapadni Balkan ne bi postao potencijalno novo žarište na kojem bi se ponovno sukobili interesi.

Stvaranje odnosa ravnoteže snaga ili ravnoteže prijatnji

Traže li države sigurnost od prijatnji ili od drugih sila kako bi svojim ponašanjem mogle stvoriti ravnotežu, pitanje je koje postavljaju začetnik neorealizma Kenneth N. Waltz i teoretičar međunarodnih odnosa Stephen M. Walt. Prema neorealizmu, države, kao najvažniji subjekti međunarodnih odnosa, djeluju u međunarodnom sustavu, koji vlade, posebno vlade velikih sila, čine neprestano gladnim. Svaka želi biti najmoćnija u tom sustavu i uvijek želi povećati svoju moć, i to ne samo za obranu od napada.¹⁰ S druge strane, kako tvrdi Walt, razlozi za prihvaćanje saveza konstruirani su u odnosu na percepcije sigurnosne okoline, procjene o opasnostima, neprijateljima te druge čimbenike koji se pojavljuju kao presudni u oblikovanju sigurnosne politike. Prijatnje su perceptivni koncept u kojem sposobnosti i namjere države igraju važnu ulogu u određivanju sigurnosnih izazova.¹¹

⁹ *Al Jazeera*, 17. studenog 2014., ‘Merkel: Nećemo pitati Rusiju o Zapadnom Balkanu’, <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/merkel-necemo-pitati-rusiju-o-zapadnom-balkanu> (pristupljeno 15. veljače 2015.)

¹⁰ Waltz, Kenneth N., *Čovjek, država i rat*, Barbat, Institut za međunarodne odnose, Zagreb, 1998., prijevod prof. Damir Grubiša; Waltz, K. N., *Theory of International Politics*, Reading MA, Addison-Wesley, 1979.

¹¹ Walt, Stephen M., *The Origin of Alliances*, Ithaca/New York, 1987.

Waltz navodi ravnotežu snaga kao središnji mehanizam djelovanja međunarodnog sustava, koja počiva na snažnoj teritorijalnoj državi. Natjecanje između država događa se zbog straha od dominacije jer države doživljavaju druge države kao prijetnju njihovim pozicijama u međunarodnom sustavu ili čak prijetnju opstanku. Očekivanje je Waltzove teorije da će se države ponašati na način koji rezultira formiranjem ravnoteže. Waltz predviđa „jaku tendenciju ka ravnoteži u sustavu: očekivanje nije da će ravnoteža, jednom ostvarena, biti i održana, već da će ravnoteža, jednom poremećena, biti obnovljena, bez obzira na to je li uravnotežena moć cilj politike država ili nije“.¹² Waltz također tvrdi da ratovi ne nastaju zbog otvorene namjere da države doista ratuju, već zbog nedostatka organiziranih snaga koje bi uspješno spriječile izbijanje rata i njegovo vođenje.¹³ Nastojeći se držati okvira svoje teorije, Waltz ravnotežu snaga pojednostavljuje do krajnjih granica. On taj pojam vidi kao koncept koji ispunjava dvije funkcije: ili gradi tzv. „unutarnju ravnotežu“ (dakle unutarnje povećavanje moći države naoružavanjem) ili stvara tzv. „vanjsku ravnotežu“ (država okuplja saveznike u savezništvo protiv druge države/koalicije država).¹⁴ Prema Waltu, države ulaze u saveze tako da stvaraju ravnotežu (udružuju se s državom koja im nije prijetnja) ili da se udružuju s državom koja im predstavlja prijetnju (engl. *bandwagoning*).¹⁵

Rivalstvo između država pojačava se činjenicom da kada jedna država povećava svoju moć kako bi bila sigurnija, strah ostalih prirodno raste. To pak stvara sigurnosnu dilemu.¹⁶ Država se naoružava kako bi bila sigurnija od mogućih napada. Čineći to, zapravo tjera druge vlade da se zbog straha isto naoružaju, tako da sigurnost sviju nije povećana, dapače, umanjena je.

¹² Waltz, K. N., *Theory of International Politics*, Reading MA, Addison-Wesley, 1979., str. 97

¹³ Vidjeti više u: Vukadinović, Radovan, *Međunarodni politički odnosi*, Politička kultura, 2004., str. 303

¹⁴ Waltz se nadovezao na ovo ekonomsko gledanje međunarodnih odnosa radom objavljenim u *Journal of International Affairs*, 'Realist Thought and Neorealist Theory' (<http://classes.maxwell.syr.edu/psc783/Waltz44.pdf>), u kojemu ističe kako se, za razliku od ekonomije, u politici ne može sve mjeriti i brojiti, str. 28, i Waltz, 1979:102-128.

¹⁵ Walt, Stephen M., 'Alliance Formation and the Balance of World Power', *International Security*, svezak 9, br. 4, proljeće 1985., str. 3-43 (<http://www.jstor.org/stable/2538540>); Walt, Stephen M., *The Origin of Alliances*, Ithaca/New York, 1987.

¹⁶ O sigurnosnoj dilemi više pogledati u znamenitom djelu autora Jervisa: Jervis, R., 'Cooperation Under the Security Dilemma', *World Politics*, svezak 30, br. 2 (1978.), str 186-214, Cambridge University Press, u kojemu Jervis objašnjava dva bitna argumenta. Radi se o tome da se sigurnosna dilema uzima kao osnova gledanja na ponašanje država s ciljevima koji se poklapaju u anarhičnom sustavu, a završava se najčešće ratom. Sigurnosna dilema tako nastaje kada jedna država natoji povećati svoju sigurnost na način da se smanjuje sigurnost drugih država, Jervis, str. 169. O sigurnosnoj dilemi pogledati i: Snyder, Glenn H., 'Alliance Theory: A Neorealist First Cut', *Journal of International Affairs*, svezak 44, br. 1, te Glaser, Charles L., 'The Security Dilemma Revisited', *World Politics* 50, br.1, listopad 1997., str. 171-201.

Male i slabije države često nisu u situaciji razmišljati o dobiti jer samostalnim naporima ne mogu sebi jamčiti sigurnost. Waltz tvrdi da je bez obzira na rizik njihova glavna prilika „uskakanje u vagon“ (engl. *bandwagoning*) ispunjen jačim državama.¹⁷ Kako će se zemlje na Zapadnom Balkanu ponašati, pokazat će vrijeme, no sigurno je da će svoje odluke o zauzimanju strana donositi na osnovi niza spomenutih i novih parametara.

Zapadni Balkan kao kompetitivni geopolitički element

Hoće li Zapad postaviti temelje svojem angažmanu na području Jugoistočne Europe, tema je o kojoj se počelo raspravljati u europskim i američkim krugovima. NATO je proširio svoje članstvo na neke zemlje na Balkanu, međutim tri su zemlje preostale kao kandidatkinje – Bosna i Hercegovina (koja je bitna i zbog islamističke prijetnje), Makedonija te Crna Gora (koja je očekivala da će biti primljena u članstvo na samitu u Walesu). Nedostatak jedinstva Zapada prema tom dijelu Europe omogućio je Rusiji penetraciju i prije krize u Ukrajini, kako na gospodarskom, tako i na političkom planu.

Dakako da se u kontekstu povećanja tenzija oko Zapadnog Balkana ne smije zaboraviti činjenica kako je propast projekta plinovoda Južni tok, koji bi Rusiju učinio neovisnom o Ukrajini, postala predmetom spora između Rusije i Zapada. S jedne strane ruski ministar vanjskih poslova Sergej Lavrov upozorava na ekspanziju NATO-a u regiji,¹⁸ smatrajući je provokacijom protiv Rusije i prijetnjom europskoj sigurnosti i stabilnosti, tvrdeći kako se radi o „neodgovornoj politici koja ruši odluku o izgradnji sustava jednakosti u Europi i podijeljene sigurnosti, jednakosti za sve, bez obzira na to je li zemlja članica jednog ili drugog bloka“. S druge strane tijekom svojeg posjeta zemljama u regiji američki senator Chris Murphy najavio je da će Sjedinjene Američke Države učiniti sve da izbace Rusiju s Balkana,¹⁹ a kao pozitivan primjer navodi Crnu Goru, kojoj su Rusi navodno ponudili ugovor o vojno-pomorskoj bazi, ali je Podgorica odbila ponudu jer želi biti dio EU-a i NATO-a. Iako je gradnja plinovoda obustavljena (Bugarska ipak nije dala dopuštenje), on je i dalje predmet spora između Rusije i Zapada, te ruski plin i dalje ostaje političko oružje.

¹⁷ Waltz, K. N., *Theory of International Politics*, Reading MA, Addison-Wesley, 1979.; Schweller, Randall L., 'Bandwagoning for Profit: Bringing the Revisionist State Back In', *International Security*, svezak 19, br. 1, ljeto 1994., str. 72.-107, <http://www.jstor.org/stable/2539149>. Schweller se na samom početku pita je li tendencija država održavati ravnotežu s jačim državama ili ponašati se u skladu s teorijom *bandwagoninga*. Pogledati i: Waltz, K. N., 'Evaluating Theories', *American Political Science Review*, svezak 91, br. 4, prosinac 1997., str. 915.

¹⁸ *Reuters*, 29. rujna 2014., 'NATO's planned Balkan expansion a 'provocation': Russia's Lavrov', <http://www.reuters.com/article/2014/09/29/us-nato-balkans-russia-idUSKCN0HO11W20140929> (pristupljeno 15. veljače 2015.)

¹⁹ US Senator Chris Murphy web site: <http://www.murphy.senate.gov/newsroom/press-releases/murphy-remarks-on-importance-of-us-re-engagement-in-southeast-europe-> (pristupljeno 15. veljače 2015.)

Sve dok NATO ne pronađe strategiju kojom će stati na kraj nestabilnosti na svojoj periferiji, mogao bi se susretati s mnogo težim sigurnosnim izazovima u budućnosti. Širenje NATO-a nije utemeljeno samo na zadovoljavanju kriterija koje određena zemlja kandidatkinja treba ispuniti. Širenje NATO-a u prvom je redu politički proces, te na donošenje odluka utječu međunarodna sigurnosna dinamika i politički uvjeti. NATO-savez, kao multinacionalni politički i sigurnosni entitet, raspolaže vojnim sposobnostima kojima se, operativno gledano, može uspješno suočiti s bilo kojom vojnom prijjetnjom teritorijalnom integritetu svojih članica. Struktura NATO-a predstavlja kolektivnu sigurnost i nadopunjuje regionalne sustave međunarodne sigurnosti te je nezamjenjiv oblik političko-diplomatskog i vojno-strateškog okupljanja euroatlantskih saveznika. Njegova uloga jamči mir i sigurnost zemljama članicama, ali i njihovim najbližim susjedima. Bitno je također imati na umu kako je NATO sigurnosni instrument, ali i zajednica zajedničkih vrijednosti. Stoga članstvo u NATO-u uključuje i političke rizike i odluke, ali i političke koristi. Koji je omjer koristi i odgovornosti, pokazuje svakodnevni pritisak donošenja odluka tijekom nove krize na europskom istoku. Međutim nove zemlje članice svakako bi, osim „uživanja“ u sigurnosti, trebale biti i zemlje koje će tu sigurnost (su)jamčiti.

Zemlje Zapadnog Balkana trebale bi uvijek imati na umu kako je sigurnosna suradnja u regiji jedan od njihovih najvažnijih interesa za održavanje sigurnosti, ali i političke stabilnosti. Regionalna suradnja krucijalna je za održavanje stabilnosti, predstavlja katalizator suradnje, dobrosusjedskih odnosa i dobrih političkih odnosa te pomaže pri prevladavanju nacionalizma i netolerancije te promociji zajedničkog razumijevanja i političkog dijaloga u regiji.²⁰ Kako bi se spriječilo da Rusija iskorištava atmosferu koja trenutačno vlada na Zapadnom Balkanu, NATO i Europa trebaju se ponovno uključiti kako bi spriječili Zapadni Balkan da se udalji od prozapadnih sfera interesa te poslati jasan signal kojim daju do znanja da se zemljama nudi mogućnost ulaska u NATO-savez kada za to budu postignuti uvjeti. Narodi u regiji trebaju znati da je to u njihovom interesu, a Zapad bi trebao ponuditi veću ekonomsku podršku tim zemljama kako bi predstavljao bolju alternativu ruskom utjecaju. Zajednička zapadna strategija trebala bi posebice istaknuti vjerodostojan stav o rješavanju sigurnosnih prijjetnji u regiji, uključujući dakako prednost koju nudi članstvo u NATO-u.

²⁰ European Commission: Regional Cooperation in the Western Balkans – A policy priority for the European Union, 2005., http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/nf5703249enc_web_en.pdf

Literatura

- Glaser, Charles L., 'The Security Dilemma Revisited', *World Politics* 50, br. 1, listopad 1997., str. 171-201
- Jervis, R., 'Cooperation under the Security Dilemma', *World Politics* 30, br. 2, Cambridge University Press, 1978.
- Schweller, Randall L., 'Bandwagoning for Profit: Bringing the Revisionist State Back In', *International Security*, svezak 19, br. 1, ljeto 1994., str. 72-107, <http://www.jstor.org/stable/2539149>
- Snyder, Glenn H., 'Alliance Theory: A Neorealist First Cut', *Journal of International Affairs*, svezak 44, br. 1, 1990.
- Vukadinović, Radovan, *Međunarodni politički odnosi*, Politička kultura, Zagreb, 2004.
- Walt, Stephen M., *The Origin of Alliances*, Ithaca/New York, 1987.
- Walt, Stephen M., 'Alliance Formation and the Balance of World Power', *International Security*, svezak 9, br. 4, proljeće 1985., str. 3-43, <http://www.jstor.org/stable/2538540>
- Waltz, Kenneth N., *Čovjek, država i rat*, Barbat, Institut za međunarodne odnose, Zagreb, 1998., prijevod prof. Damir Grubiša
- Waltz, Kenneth N., *Theory of International Politics*, Reading MA, Addison-Wesley, 1979.
- Waltz, Kenneth N., 'Realist Thought and Neorealist Theory', *Journal of International Affairs*, str. 21-37, <http://classes.maxwell.syr.edu/psc783/Waltz44.pdf>
- Waltz, Kenneth N., 'Evaluating Theories', *American Political Science Review*, svezak 91, br. 4, prosinac 1997., str. 915
- Al Jazeera*, 17. 11. 2014., *Merkel: Nećemo pitati Rusiju o Zapadnom Balkanu*, <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/merkel-necemo-pitati-rusiju-o-zapadnom-balkanu>
- CNN*, 1. 4. 2008., *Bush stirs controversy over NATO membership*, <http://edition.cnn.com/2008/WORLD/europe/04/01/ukraine.analysis/>
- Deutsche Welle DW*, 27. 11. 2014., *Putin želi odcjepljenje Republike Srpske?*, <http://www.dw.de/putin-%C5%BEeli-otcjepljenje-republike-srpske/a-18091717>
- Reuters*, 29. 9. 2014., *NATO's planned Balkan expansion a 'provocation': Russia's Lavrov*, <http://www.reuters.com/article/2014/09/29/us-nato-balkans-russia-idUSKCN-0HO11W20140929>
- The Washington Post*, 4. 9. 2014., *That Time Ukraine Tried to Join NATO – and NATO said no*, <http://www.washingtonpost.com/blogs/worldviews/wp/2014/09/04/that-time-ukraine-tried-to-join-nato-and-nato-said-no/>

- The New York Times*, 1. 4. 2008., *Bush Backs Ukraine's bid to join NATO*, <http://www.nytimes.com/2008/04/01/world/europe/01iht-prexy.4.11593095.html?pagewanted=all&r=1&>
- The Washington Post*, 13. 2. 2008., *Putin Threatens Ukraine on NATO*, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/02/12/AR2008021201658.html>
- US Senator Chris Murphy web site, <http://www.murphy.senate.gov/newsroom/press-releases/murphy-remarks-on-importance-of-us-re-engagement-in-southeast-europe->
- NATO Secretary General Fogh Rasmussen, http://www.nato.int/cps/en/natohq/news_112461.htm
- NATO, 16. 12. 2014., *NATO's Relations with Ukraine*, http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_37750.htm?
- O kronološkom razvoju odnosa između NATO-a i Rusije pogledati tekst na službenoj internetskoj stranici NATO-a, http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50090.htm?
- European Commission: Regional Cooperation in the Western Balkans – A policy priority for the European Union, 2005., http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/nf5703249enc_web_en.pdf

Dodatni izvori

- European Commission: Regional Cooperation in the Western Balkans – A policy priority for the European Union, 2005., http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/nf5703249enc_web_en.pdf
- Wales Summit Declaration, North Atlantic Treaty Organization, Press Release, rujan 2014., http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm
- EU, A better secure Europe in a better world: European security strategy, 12. 12. 2003., <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>
- Coffey, Luck, 16. 5. 2012., The 2012 NATO Summit in Chicago: NATO in Need of American Leadership, <http://www.heritage.org/research/reports/2012/05/the-2012-nato-summit-in-chicago-nato-in-need-of-american-leadership>

Abstract

Conclusions drawn at the NATO Summit in Wales, especially those confirming that the NATO will remain the 'basis of our collective defence', made the countries of the Western Balkans become more aware of the importance of belonging to the transatlantic security environment, led by the NATO, but also the EU. Ukraine crisis showed that conventional ways of confrontations were still not behind us and therefore still represented a threat to national, regional and international security and stability. Development of 'smart defence' during austerity was a logical consequence in reorganizing the defence capabilities in the NATO and the EU ('pooling and sharing'). However, Russian annexation of Crimea and activities of pro-Russian rebels in Ukraine give 'old new' image to the NATO and the practical return to its original purpose – the protection of Europe. Due to new conditions on the international scene, the Western Balkans became involved in the latest events that cause the separation of countries in the region.

Keywords: Western Balkans, security, Ukraine crisis, NATO.

